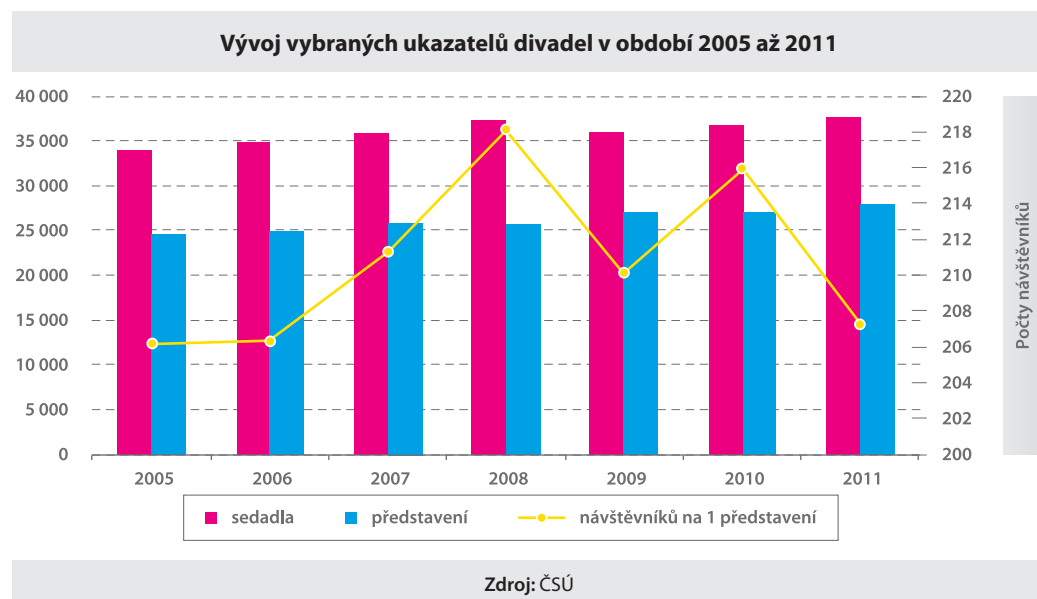

Za posledních 20 let se počet divadel ztrojnásobil

Publikace **Kulturní zařízení v ČR v roce 2011**, kterou letos vydal Český statistický úřad, je plná čísel. Ti, kteří se touto oblastí zabývají, přivítají celistvý pohled na českou „kulturní infrastrukturu“.

Začneme-li naši analýzu od nejstarších objektů kulturního dědictví (hrady, zámky a jiné památky), musíme konstatovat, že se jejich počet zhruba v posledních 20 letech (od roku 1990) postupně zvyšoval – ze 126 na 295. Přitom nelze hovořit o nově vzniklých objektech. Přírůstek souvisí s nápravou vlastnických vztahů a s rozvojem tržní ekonomiky v polistopadovém období. Postupně, popř. s malými výkyvy, se zvyšoval počet návštěvníků památek až do roku 2007. Pak, zřejmě v souvislosti s nástupem finanční krize a poklesem turistického ruchu, začal klesat, popř. stagnovat. Ukazuje se, že na návštěvnost historických objektů mají výrazný vliv hudební, divadelní, vzdělávací a jiné doprovodné akce a v neposlední řadě i skutečnost, zda jsou v nabídkách cestovních kancelářů.

Statistici zjistili, že počet muzeí a galerií se od roku 1990 více než zdvojnásobil – z 200 na 480. Důvodů je několik. Postupně zanikala muzea a památníky revolučních tradic dělnického hnutí apod. Docházelo k dezintegraci sítě muzeí, tzn. osamostatnění některých muzeí, která byla pobočkami okresních muzeí, a k zakládání soukromých muzeí a galerií. Příznivý byl také vývoj v rozsahu muzejních sbírek, počtu expozic a výstav. Složitější to však bylo s počtem návštěvníků, tj. rozhodujícím ukazatelem na straně poptávky po kulturních službách. Nejvíce

jich (z velké části organizovanou formou) chodilo do muzeí a galerií v časech totality (i více než 15 mil. osob ročně). V polovině 90. let klesla návštěvnost pod 9 mil. osob a od té doby postupně narůstala až k loňskému 10 mil.

Značné rozdíly jsou v regionální návštěvnosti. Zatímco v minulém roce celostátně připadlo na 10 tis. obyvatel 9 544 návštěvníků muzeí a galerií, v Praze to bylo téměř třikrát více. Naopak nejnižší byla návštěvnost v Moravskoslezském kraji (necelá polovina celostátní úrovně).

Stagnace výpůjček

Nejhustější a nejrovnoměrnejší rozloženou síť kulturních zařízení tvoří knihovny. V roce 2011 jich bylo 5 408. Mimo jiné i proto, že se vy-

skytují v každé větší obci. Kromě toho mají dnes mnohem širší poslání, než měly v minulosti. Vedle tradičních knihovnických služeb poskytují také služby informační, popř. i vzdělávací. Nabízejí přístup k internetu, pořádají výstavy, organizují kulturní pořady či vzdělávací akce.

Od počátku 90. let začaly knihovny intenzivně využívat komunikační a informační technologie. V současné době mají jejich návštěvníci k dispozici také dálkově přístupné knihovnické služby a tak mohou získat informace (např. o dostupnosti knih či jiných dokumentů), aniž by se museli přímo do knihovny osobně vypravit. Rozsah služeb těchto zařízení proto lépe vyjadřuje počet návštěvníků, popř. virtuálních návštěv než počet čtenářů či výpůjček. Přestože počet

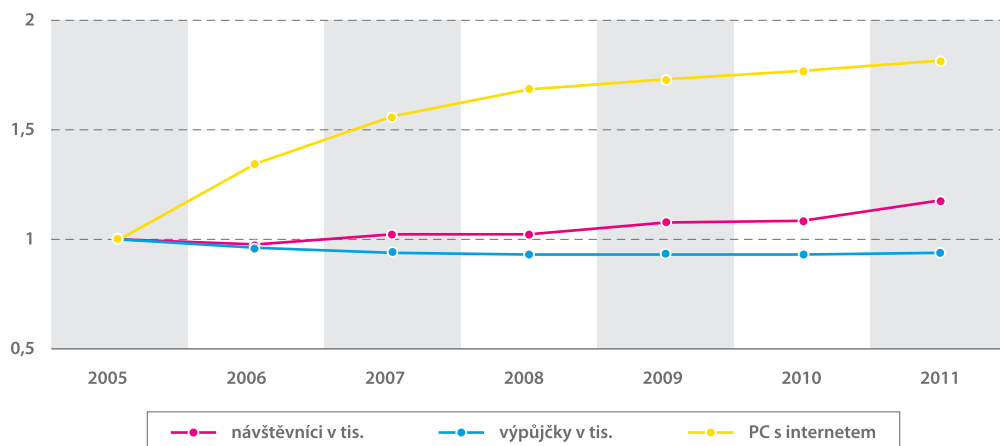
návštěvníků stále roste, virtuálních návštěv je už o pětinu více. Naopak od roku 2004 je patrný trend stagnace počtu výpůjček a i dlouhodobě registrovaných čtenářů.

Z územního pohledu stojí za zmínku, že v počtu výpůjček (na 10 tis. obyvatel) jsou na prvních místech Zlínský kraj, Kraj Vysočina a Královéhradecký kraj. V návštěvnosti kraj Zlínský, dále Karlovarský a Kraj Vysočina. V počtu uživatelů on-line služeb je daleko vpředu Praha.

Slabá návštěvnost

Tradičními místy projevu interpretačního umění jsou divadla. V posledních zhruba 20 letech (od roku 1990) se jejich počet zvýšil více než trojnásobně (ze 47 na 153). Důvod této podstatné změny spočívá opět

Dynamika vývoje vybraných ukazatelů knihoven v období 2005 až 2011

Zdroj: ČSÚ

v uvolnění regulace pro zakládání a provozování divadel v polistopadovém období. Vedle stávajících divadel tak vznikla soukromá divadla právnických a fyzických osob či obecně prospěšných společností a občanských sdružení. Zvyšovaly se i další významné ukazatele – kapacita divadel a počet představení. Horší to bylo s vývojem návštěvnosti. Od 90. let, kdy nejen divadla musela řešit úbytek diváků, návštěvnost klesá (v letech 1990–2000 o 22 %). Tento trend

se dočasně obrátil až v roce 2002. V roce 2011 však nastal opět mírný pokles návštěvnosti. Počet diváků připadajících na jedno představení dlouhodobě kolísá.

V regionálním porovnání kapacity divadel, počtu nabídnutých míst a návštěvností (na 10 tis. osob) jasně vyčnívá Praha. Jednou z příčin je její „dostředivý“ kulturní vliv (zejména na úkor Středočeského kraje) a také vysoký počet zahraničních i domácích turistů. Patrný je i význam dalších

kulturních center jako jsou Brno, Ostrava či Plzeň. Divadla se nacházejí zejména v kulturních centrech (alespoň regionálního významu) a jsou v porovnání s jinými objekty kulturní infrastruktury rozmístěna nejnerovnoměrněji.

Pokud bychom porovnávali návštěvnost divadel s návštěvností kin, není ani poloviční. Lze říci, že zatímco v průměru každý druhý občan přijde jednou za rok do divadla, tak každý přijde do kina a navíc každý pátý navštíví kino

ročně dvakrát (samozřejmě odhlédneme-li od diváků – zahraničních turistů). V relativní návštěvnosti poskytovatelů kulturních služeb (památky, muzea a galerie, knihovny a divadla) v jednotlivých krajích nelze shledat významné odlišnosti (s výjimkou očekávaných rozdílů souvisejících s vahou významných kulturních center a jejich „dostředivým působením“).

Přibýlo deníků

Sektor kulturních médií je v publikaci ČSÚ zastoupen tiskem v členění na tisk neperiodický a periodický.

Počet vydaných titulů neperiodického (knižního) tisku byl vloni v porovnání s rokem 1990 více než čtyřnásobný. V posledním období se velmi rychle zvyšoval zejména počet vydaných e-knih. Co se vydaných titulů týče, nejrychleji vzrostl podíl beletrie na úkor dětských knih a zejména skript a učebnic (zřejmě i v souvislosti s možností vyhledání příslušných informací na internetu). V obsahovém zaměření vydávaných titulů převažují literární texty, dále knihy z oblasti historie a biografie, školství, strojírenství, stavebnictví, obchodu a řemesel a také politiky a ekonomie.

Také počet titulů periodického tisku se v polistopadovém období dynamicky zvyšoval (z 1 870 na 5 098 titulů). Přitom rychleji přibývalo deníků než jiných periodik a časopisů. Z pohledu obsahového zaměření převažovaly časopisy pro širokou veřejnost, dále pro ženy, muže nebo rodinu a časopisy s politickou, filozofickou, náboženskou a kulturní tematikou.

Počet návštěvníků na 10 tis. obyvatel v krajích České republiky a nabídnutá místa na představeních

Kraje	Nabídnutá místa na všech představeních	Počet návštěvníků na 10 tis. obyvatel
Hl. m. Praha	3 887 113	23 645
Středočeský	290 949	1 960
Jihočeský	170 277	2 302
Plzeňský	261 991	3 707
Karlovarský	34 448	773
Ústecký	341 334	3 018
Liberecký	172 366	2 897
Královéhradecký	166 230	2 528
Pardubický	120 647	2 138
Vysočina	80 870	1 512
Jihomoravský	895 482	6 376
Olomoucký	231 945	2 804
Zlínský	237 261	3 081
Moravskoslezský	548 825	3 470
ČR	7 439 738	5 520

Zdroj: ČSÚ

Jaroslav Novák,
Helena Karásová
oddělení vzdělávání,
zdravotnictví, kultury
a soc. zabezpečení